
Министерство за образование и наука - Биро за развој на образованието
Ministria e Arsimit dhe Shkencës - Byroja e zhvillimit të arsimit
Ministry of Education and Science - Bureau for Development of Education

---

Udhëzim për realizimin e programeve të shkurtuara mësimore

NË ARSIMIN FILLOR DHE TË MESËM

1 Hyrje

Programet e shkurtuara mësimore janë përcaktuar nga ministri i Arsimit dhe Shkencës dhe ato janë përgatitur në përputhje me Vendimin e Qeverisë së RMV për vitin shkollor 2020/2021 që fillon në 1 Tetor 2020 për shkak të situatës me pandeminë covid-19. Kështu që, viti shkollor 2020/2021 zgjat 159 ditë mësimore, pra 145 ditë mësimore për vitet e fundit të arsimit të mesëm, me një kohëzgjatje prej 30 minutash në arsimin fillor, përkatësisht 35 minuta në arsimin e mesëm.

Programet e shkurtuara bazohen në objektivat/rezultatet e të nxënit të parashikuara me programin mësimor për secilën lëndë që realizohet rregullisht, në përputhje me programin mësimor të përcaktuar, me faktin se në ato, për këtë vit shkollor, bëhet një përzgjedhje e duhur e përmbajtjeve mësimore, temave të nevojshme për realizim që të mundësohet përvetësimi i njohurive dhe aftësive të parashikuara nga programet mësimore dhe sigurimin e aftësive vertikale në klasën/vitin e ardhshëm.

2 Realizimi i programit të shkurtuar mësimor në shkollat fillore

2.1 Realizimi i programeve të shkurtuara mësimore në mësimin klasor në arsimin fillor nëntëvjeçar

Në programet e shkurtuara mësimore për të gjitha lëndët mësimore për nxënësit nga klasa e parë deri në të pestën përcaktohen: temat/fushat e programeve, përmbajtja mësimore për të gjitha temat dhe fushat e programeve, të cilat bazuar në qëllimet/ rezultatet e pritura janë realizuar dhe siguruar nga programet mësimore të rregullta, numrin e orëve për realizimin e secilës prej fushave/temave të programit në të gjitha lëndët mësimore, si dhe rekomandimet didaktike për planifikimin, organizimin dhe realizimin e mësimdhënies.

Gjatë realizimit të orëve mësimore me prani fizike të nxënësve në klasë, mësimdhënësit dhe nxënësit detyrimisht i respektojnë protokollet për distancë fizike dhe mbrojtje personale. Me rëndësi është që të theksohet se gjatë përdorimit të mjeteve didaktike dhe materialeve për mësim nga ana e një grupi

të nxënësve, të njëjtat duhet të jenë të dezinfektuara me qëllim që të jenë të sigurt **për përdorim nga grupi** tjetër I nxënësve. Për realizimin e aktiviteteve hulumtuese si dhe për realizimin e mësimin me mësimnxënie nga distanca rekomandohet që mësimdhënësi ta përdor metodën e demonstrimit.

Planifikimi i mësimin sipas programeve të shkurtuara mësimore duhet të jetë në përputhje me programin dhe duhet të përfshijë qëllimet, rezultatet e të nxënit dhe nocione të caktuara për përmbajtjen e programit të gjitha temave/fushave të programeve të përcaktuara në programet e rregullta mësimore.

Planifikimi i orës mësimore me kohëzgjatje prej 30 minuta duhet të përputhet me planin mësimor dhe t'i përfshijë elementet vijuese:

- ▶ qëllimet specifike dhe rezultatet e pritura për çdo orë;
- ▶ përmbajtjet e programit nga fusha/tema e lëndës përmes së cilës do të realizohen qëllimet edukative - arsimore;
- ▶ aktivitetet, format organizative dhe metodat e mësimdhënies dhe të nxënit (ku duhet të mbizotërojnë metodat aktive të nxënit);
- ▶ koha për realizimin e pjesëve të orës së mësimin (pjesa hyrëse, aktivitetet e mësimdhënies të nxënësve dhe pjesa përfundimtare të orës) në lidhje me qëllimet e programit dhe rezultatet e pritura;
- ▶ mjetet didaktike dhe materialet që do të përdoren, si dhe
- ▶ metodat, teknikat dhe instrumentet për monitorimin dhe vlerësimin e arritjeve të nxënësve.

Metodat dhe aktivitetet për mësimdhënie dhe mësimnxënie të nxënësve duhet të përshtaten nga mësimdhënësi në kohëzgjatjen e mësimin, duke ruajtur cilësinë e procesit mësimor. Duke marrë parasysh specifikat e zhvillimit të nxënësve nga klasat e ulëta, si dhe specifikat e mënyrës së të mësuarit me ato, ne theksojmë nevojën për zbatim maksimal të lojës didaktike, metodën e zgjidhjes së problemit, aktivitetet praktike, manipuluese dhe kërkimore të nxënësve. Efekti më i madh me metodën e hulumtimit dhe metodën e punës praktike do të arrihet nëse ato janë një mjet integruar që bashkon përmbajtjet e të gjitha lëndëve. Lidhur me format organizative të punës, forma e përbashkët dhe individuale e punës duhet të zbatohet më së shpeshti dhe më rrallë puna në grupe dhe dyshe në mënyrë që të sigurohet distanca fizike midis nxënësve.

Duke respektuar qasjen holistike në punën me nxënësit në shkollën fillore, është e nevojshme të integrohemi në planifikimin e mësimdhënies dhe realizimin e orëve (për shembull: disa qëllime në *arsimin figurativ* mund të integrohen në orët e *matematikës, shoqërisë, shkencave natyrore*, disa qëllime nga lënda *arsimi muzikor* mund të realizohet në orët e *arsimit fizik dhe shëndetësor, shkencave natyrore, etj.*). Kështu, për shembull, kur përpilon një

tregim pas një vargu fotografish në orën e gjuhës maqedonase, mund të bëhet integrimi me lëndën e arsimit figurativ dhe të realizohet qëllimi „ nxënësi të inkuadrohet në vizatimin e një ilustrimi të një përmbajtjeje të dhënë». Kjo është e mundur sepse i njëjti mësues në klasë zbaton në të gjitha lëndët sipas plan programit. Gjithashtu, mësuesi i klasës mund të bashkëpunojë me mësuesit e lëndëve të cilët zbatojnë lëndët mësimore në lëndët *gjuhë angleze, arsim teknik, shkenca natyrore dhe gjuhë maqedonase për komunitetet në aspektin e planifikimit dhe integrimin të orëve.*

Kur realizoni një orë mësimore në të cilën zhvillohet përmbajtje e re mësimore, ora duhet të përbëhet nga një pjesë hyrëse, aktivitetet e mësimdhënies së nxënësve dhe një pjesë e fundit.

Pjesa hyrëse duhet të zgjasë maksimum 5 minuta. Në këtë pjesë të mësimin, përmes pyetjeve, prezantimit të fotove, aplikacioneve dhe përdorimit të metodave dhe teknikave të ndryshme të punës, mësimdhënësi/ ua u kujton nxënësve njohuritë e marra më parë, të cilat janë baza për përvetësimin e njohurive të reja të përmbajtjes që do të zhvillohen në orë mësimore, motivon dhe i njeh nxënësit me qëllimet e orës së mësimin.

Theksi vihet në aktivitetet e **mësimnxënies - mësimdhënies së nxënësve**, sepse procesi i mësimdhënies -të nxënit duhet të zhvillohet në klasë, nxënësit marrin njohuri të reja, zgjerojnë njohuritë e fituara më parë, hulumtojnë, zgjidhin situata problemore dhe mësimdhënësi tregon, zgjidh detyra, shpjegon, përshkruan, sqaron fjalë dhe koncepte të reja, i ndihmon nxënësit të kuptojnë se çfarë mësojnë, etj. Për realizimin e orëve të planifikuara të mësimdhënies në klasë, rekomandohet fleksibiliteti në organizimin e mësimdhënies. Kjo mundësohet me respekt maksimal të qasjes holistike në realizimin e temës ditore, përkatësisht orëve mësimore për një ditë mësimore. Kështu, për shembull, kur integrojmë mësimet nga lënda *shkencat natyrore* dhe lënda *arsimi muzikor*, realizimi i një aktiviteti hulumtues nga *shkencat natyrore* mund të zgjasë më shumë, në raport të dëgjimit të muzikës me kohëzgjatje të shkurtër në kuadër të *arsimit muzikor* të dëgjimit të muzikës me një kohëzgjatje të shkurtër brenda *arsimit muzikor*, etj.

Pjesa e fundit e mësimin duhet të zgjasë deri në 5 minuta kur përmbledh gjithçka që është bërë në orë mësimore. Nëse diçka nuk është mjaft e qartë për një nxënë, duhet të jepet një shpjegim nëse është e nevojshme. Në këtë pjesë të orës së mësimin, nxënësit duhet të thonë se çfarë ishte interesante për ta, çfarë mësuat etj.

Mësimdhënësit sidomos duhet t'i marrin parasysh ligjet në zhvillimin e mendimit të nxënësve në këtë periudhë zhvillimi. Realizimi i qëllimeve të programit dhe arritja e rezultateve të pritura brenda një ore me një kohëzgjatje prej 30 minutash lehtësohet nga numri i zvogëluar i nxënësve në klasë (15 - 20 nxënës), gjë që fiton ndjeshëm kohë në diagnostikimin e njohurive paraprake të nxënësve, si dhe gjatë kontrollit të arritjeve të nxënësve gjatë orës, dhe kështu ka më shumë kohë për t'i kushtuar realizimit të aktiviteteve të ndryshme për nxënësit në të cilat ata do të marrin pjesë në mënyrë aktive, të fitojnë njohuri të reja dhe të zotërojnë aftësitë e nevojshme të parashikuara për atë orë.

Për realizimin e mësimit në distancë, është mirë nëse ka kushte teknike që nxënësit që janë në shtëpi të përfshihen në të njëjtën kohë dhe të ndjekin orët që zhvillohen në klasë. Nëse ata nuk mund të përfshihen, atëherë mësimdhënësi bën një orar për sa kohë do të fillojë mësimi në distancë, me mësimin që zgjat gjithashtu 30 minuta.

Gjatë realizimit të mësimit në distancë ose në përdorimin e platformës për realizimin e mësimdhënies në klasë, mësimdhënësi në një pjesë të caktuar të orës përdor përmbajtjen elektronike. Ai mund vetë të përgatisë/përshtatë përmbajtje të përshtatshme për lëndën për të cilën realizon mësim ose të përdorë përmbajtjet elektronike të përgatitura që janë në dispozicion në platformën.

Përmbajtjet elektronike përdoren me qëllim që të nxitet interesi i nxënësve për lëndët mësimore, të mbahet mend më lehtë dhe të kuptohet përmbajtja specifike, si dhe për të zbatuar njohuritë e fituara. Përmbajtjet elektronike që krijojnë ose zgjedh mësimdhënësi duhet të jenë multimedia, d.m.th. ato duhet të kenë tekst, animacion, tingull, prezantim, të jenë të disponueshme në platformën e përdorur në klasë, por gjithashtu të jenë të disponueshme për mësimin në distancë. E-përmbajtjet e përpiluara duhet të korrespondojnë me moshën e nxënësve dhe me qëllimet/rezultatet e pritura të programit mësimor.

Mësimdhënësi i prezanton e - përmbajtjet e përgatitura dhe më pas shpjegon, flet me nxënësit, bën pyetje dhe u jep udhëzime për punë të pavarur.

Detyrat e shtëpisë /detyrat e pavarura për nxënësit e caktuar nga mësimdhënësi duhet të „dimensionohen» në përputhje me moshën e nxënësve (gjatë angazhimit për zgjidhjen e tyre nuk duhet të marrin më shumë se gjysmë ore për nxënësit më të rinj, në periudhën e parë të arsimit fillor, më shumë se një klasë për nxënësit e klasave të katërta dhe të pesta, përveç kur bëhet fjalë për projekte hulumtuese ose ndonjë punë praktike që kërkon një kohë të gjatë për të përgatitur).

Gjatë realizimit të mësimit, mësimdhënësi duhet me përdorimin e instrumenteve të planifikuara për të regjistruar arritjet e nxënësve në krahasim me rezultatet e planifikuara të nxënit, si dhe veprimtarinë e nxënësit, të përdor një sistem për regjistrimin e pranisë së nxënësve në mësimdhënie.

2.2. Realizimi i programit mësimor të shkurtuar në mësimin lëndor në arsimin fillor nëntëvjeçar

Programet mësimore të shkurtuara për lëndët mësimore nga mësimi lëndor (pjesë për lëndët nga klasa e pestë, si dhe për të gjitha lëndët nga klasa e gjashtë deri në të nëntën) përmbajnë pjesët vijuese: Hyrje, Pasqyra e njësive mësimore sipas temave dhe numrit të sugjeruar të orëve për secilën temë dhe rekomandime didaktike. Numri i orëve të dhëna për secilën temë / fushë mësimore jepet si një propozim dhe i njëjti në përputhje me kushtet në të cilat realizohet mësimi dhe nevojat e nxënësve, mësimdhënësi mund

të ndryshojë dhe rirregullojë në mënyrë që të marrë rezultatet e duhura të mësimin. Rishpërndarja e numrit të orëve mund të kushtëzohet nga përbërja e ndryshme, numri dhe njohuritë paraprake të paraleleve nga e njëjta klasë, si dhe nga mjetet e ndryshme mësimore në dispozicion të mësimdhënësit, por edhe nga kushtet e tjera në të cilat mësimdhënësi do të realizojë mësimin.

Rekomandimet didaktike, si pjesë e programeve të shkurtuara mësimore, ofrojnë sugjerime të sakta për lidhjen e temave, si dhe përmbajtjet në tema dhe fusha, në mënyrë që të bëhen njësi në mësimin e nxënësve dhe lidhja e tyre në një mënyrë logjike, arsyeje.

Për realizimin e suksesshëm të programit mësimor të shkurtuar, mësimdhënësi duhet t'i bëjë hapat e domosdoshme vijuese:

- analizën e programit mësimor në lëndën mësimore (programi i rregullt dhe programi mësimor i shkurtuar) me qëllim të përcaktimit të njësive tematike të përmbajtjes së programit gjatë planifikimit të mësimdhënies;
- përcaktimin e temave dhe përmbajtjeve nga fushat e programit që janë të ndërlydhura në një tërësi;
- vendosjen e tërësisë së integruar në një kornizë kohore;
- dhënien e përshkrimit, përshkrimi i aktiviteteve të përgjithshme të procesit të realizimit të tërësisë së integruar që mësimdhënësi do të përdorë në zbatimin e asaj tërësie.

Kur planifikoni mësimdhënien dhe të nxënit, mësimdhënësi duhet të udhëhiqet nga:

- ▶ dallimet individuale midis nxënësve për sa i përket të mësuarit, shpejtësisë së të mësuarit dhe shpejtësisë së përparimit;
- ▶ qasjen e integruar në të cilën ekziston një lidhje horizontale dhe vertikale brenda së njëjtës lëndë dhe midis lëndëve të ndryshme mësimore;
- ▶ metodat aktive në mësimdhënie dhe mësimnxënie;
- ▶ përvojën dhe njohuritë e mëparshme në dispozicion të nxënësit;
- ▶ mbledhjen e rregullt dhe e menduar e të dhënave përkatëse për përparimin e nxënësit, realizimin e rezultateve të nxënit dhe nivelin e arritur të zhvillimit të kompetencave të përgjithshme dhe specifike të nxënësit.

Rekomandimet për realizimin e mësimin

Mësimdhënësi, duke pasur parasysh aktivitetet e lartpërmendura për t'u realizuar, është e nevojshme që në mënyrë krijuese të ketë qasje ndaj realizimit të qëllimeve dhe përmbajtjes mësimore, të cilat do të inkurajojnë dhe motivojnë nxënësit për të marrë njohuri dhe aftësi, do të mbajnë vëmendjen

e tyre do t'i motivojë nxënësit që të kryejnë detyrat e shtëpisë, të lexojnë dhe plotësojnë njohuritë mbi temën /fushën / lëndën.

Në realizimin e mësimin, mësimdhënësi përdor aktivitete dhe metoda nga programi i rregullt që ai i përshtatet kushteve për mësimin në distancë. Përkatësisht, programi mësimor i shkurtuar, që zhvillohet në kushtet e mësimin në distancë, kërkon që mësimdhënësi të bashkojë pedagogjinë me teknologjinë. Mësimdhënësi duhet të përdorë mjetet dhe mundësitë e teknologjisë dhe internetit si dhe krijimin e një partneriteti me nxënësit për ta bërë procesin e të nxënimit një sfidë më vete.

Audiovizuali që *nxënësit janë mësuar në jetën e përditshme* dhe që ofron efekte video dhe audio mund të përdoret në mënyra të ndryshme: për të demonstruar, për të parashtruar një detyrë, për të dhënë një shembull, ose *për të vendosur një problem për t'u zgjidhur në lëndën e duhur*.

Qasja pozitive ndaj mësimin nga ana e mësimdhënësit do të ndikojë te nxënësi, veçanërisht sepse përmes kësaj mënyre mësimore do të përmirësojë në mënyrë të pashmangshme shkrim-leximin mediatik dhe digjital, përdorimin e përgjegjshëm të materialeve të gatshme dhe krijimin e materialeve dhe detyrave të shtëpisë në një mënyrë tjetër. Në të gjithë këtë, rolin kryesor e kanë mësimdhënësit dhe rekomandimet e tyre në procesin edukativo - arsimor.

Gjatë realizimit të programit, mësimdhënësi duhet të përdorë (përveç teknologjisë - lojërave, kuizeve, pyetjeve, enigmave radhitëse), asociacionet etj., të krijuara në kompjuterë) dhe metodat aktive të mësimin. E propozojmë që të përdoret në klasat më të larta shembull, të ashtuquajturën **qasje të mësuarit të kombinuar**, me qasjen pedagogjike të quajtur *klasë e përmbysur*, përmes së cilës studentët së pari lexojnë materialet në mënyrë të pavarur, dhe pastaj në klasën e përbashkët shpjegojnë dhe zgjerojnë njohuritë e tyre së bashku me mësimdhënësin.

Gjatë dhënies së udhëzimeve të nxënësve, mësimdhënësit duhet ti kenë parasysh njohuritë e nxënësve dhe shkathtësitë e tyre për mbledhjen e informatave, më saktë mbledhjen dhe përzgjedhjen e – informatave dhe të japin udhëzime konkrete, burime dhe baza të informatave të kenë kujdes në llojin dhe vëllimin e detyrave, si dhe kohën që e caktojnë për përfundimin e tyre.

Organizimi dhe realizimi i orës mësimore

Mësimi, sipas programit mësimor të shkurtuar, duhet të planifikohet me kujdes, dhe organizimi i tij duhet të jetë në përputhje me kushtet për mësimdhënie online.

Në *pjesën hyrëse të mësimin ku mësimdhënësi duhet të përvetësojë përmbajtje të re mësimore, duke përdorur teknikën e stuhi* idesh, shoqatat e lojërave ose duke treguar një foto ose video të shkurtër, duke lexuar një citat nga një libër ose një citat nga një leksion, duke paraqitur një problem interesant në lidhje me të përditshmen një jetë ose detyrë që në shikim të parë ka mundësi për diskutim dhe argumentim, etj., mund t'i interesojë nxënësit dhe t'i prezantojë ata në mësim. Motivimi për të ndjekur dhe marrë pjesë

në orë duhet të jetë interesant, por përsëri, për një aktivitet të tillë duhet të planifikohen 5 minuta, me një fleksibilitet të vogël për të vazhduar.

Në **pjesën kryesore** të orës me një kohëzgjatje prej 15 deri në 20 minuta mësimdhënësi duhet të paraqesë përmbajtjen e re mësimore dhe ai mund ta përdorë: metodën e demonstrimit/metodën demonstruese dhe shpjegimet, prezantimin në të cilin do të ketë shënime të shkurtra dhe të qarta përmes të cilave do të theksohen konceptet themelore të mëimit. E rëndësishme është që nxënësi të ketë përpara një prezantim konkret, të qartë dhe interesant (prezantim, plan dërrasë të zezë, etj.), i cili do të përfshijë pyetje, shembuj dhe shpjegime. Ashtu si në orën e pranisë fizike, nxënësit diskutojnë dhe duhet të pyeten për mendimin e tyre, për një zgjidhje të testit, për një hipotezë të një detyre të caktuar, për t'iu përgjigjur një pyetje kur lidhni përmbajtjen e re me njohuritë e mëparshme në këtë fushë, që do të thotë se do të përdoret një tekst - metodë dhe metoda ndërvepruese. Duke pasur parasysh prezantimet, si dhe shpjegimet e nevojshme, mësimi në distancë do të përfitojë shumë nga përmbajtja elektronike. Ato përdoren për të stimuluar interesin e nxënësve për këtë lëndë, për ta bërë më të lehtë për të mbajtur mend dhe kuptuar përmbajtjen specifike, si dhe për të zbatuar njohuritë e fituara. Përmbajtjet elektronike që krijojnë ose zgjedh mësuesi duhet të jenë multimedial, d.m.th. ato duhet të kenë tekst, animacion, tingull, prezantim, të jenë të disponueshme në platformën e përdorur në klasë, por gjithashtu të jenë të disponueshme për mësimin në distancë. E-përmbajtjet e krijuara duhet të korrespondojnë me moshën e nxënësve dhe me qëllimet/ rezultatet e programit mësimor.

Nëse mësimi ka për qëllim përsëritjen ose ushtrimet për një temë të caktuar, mësimdhënësi mund të përgatisë një kuis ose lojë tjetër me pikë, të ndajë nxënësit dhe t'u përgjigjet pyetjeve në faza, ndërsa disa prej tyre janë në rolin e «jurisë» ose «audiencës». Dhe pastaj i ndërrojnë rolet.

Pjesa përfundimtare që zgjat 5 minuta duhet të jetë e rezervuar për reflektim, për përmbledhjen e asaj që është mësuar, etj., varësisht nga përmbajtja e mësimdhënies dhe lënda mësimore, por detyrimisht si një element përmes të cilit në orë do të marrë një përfundim në lidhje me përmbajtjen që u prezantua/diskutua dhe shpjegua.

Mësimdhënësi gjithashtu mund të përgatisë lista kontrolluese për përparimin e nxënësit, lista kontrolluese për vetëvlerësim, tabela DDMN (Unë di/dua të di/Unë kam mësuar) ose, thjesht përmes pyetjeve dhe në bashkëveprim me nxënësit, për të përsëritur atë që është diskutuar, dhe është e dëshirueshme që të ketë një diapozitiv të veçantë nga prezantimi në të cilin përmbledhja do të jetë e dukshme, e rregulluar në mënyrë taksonomie ose e rregulluar sipas parimit të rëndësishë hierarkike. Mësimdhënësi e përfundon orën me pyetje konkrete në lidhje me atë sa dhe çka do ti mbajnë në mend disa nga nocionet nga përmbajtja ose mësimdhënësi mund t'i pyes /të jep udhëzime se si t'i mbajnë mend dhe përvetësojnë informatat me të cilat janë ballafaquar.

Detyrat e shtëpisë nuk duhet të jenë të detyrueshme për çdo orë. Detyrat e shtëpisë, si dhe mësimi, duhet të kenë një qëllim specifik, d.m.th. duhet ta udhëzojnë nxënësin në atë përmbajtje. Për shembull, të shkruash një përbërje të shkurtër për një temë të caktuar është një formë e detyrave të shtëpisë që

nuk duhet të praktikohet vetëm në orët e gjuhës, por edhe në orët në cilën do lëndë, dhe kur i shkruan ato nxënësi duhet të ketë udhëzime konkrete dhe qëllime specifike që duhet në arritjen e tyre. Shprehja me shkrim është një formë tjetër e vlerësimit formativ përmes që mbledh informatën përkatëse në lidhje me arritjet e nxënësit.

Në këtë drejtim, për të inkurajuar dhe mbështetur të mësuarit vetë-drejtuar, rekomandohet që mësimeve të japin nxënësve aktivitete (projekte) afatgjata të udhëhequra nga interesat e tyre individuale, në vend të aktiviteteve afatshkurtra.

Në këtë mënyrë nxënësit zhvillojnë kompetenca më komplekse, dhe mësimeve mund të përqendrohet në ndjekjen e progresit dhe udhëzimeve të nxënësve. Detyra të tilla duhet të jenë të strukturuar mirë dhe me kohë, dhe progresi duhet të monitorohet duke përbushur detyrat dhe duke arritur objektivat brenda afateve të caktuara. Në mësimin në distancë, detyra të tilla shtëpie në formën e detyrave të projektit dhe kërkimit kërkohen domosdoshmërisht në drejtimet e duhura: burimet për kërkimin e informatave, - libra, sajte, blog, konkretizimi i temës së detyrës së projektit përmes pyetjeve, duke dhënë hipoteza, mendime dhe përfundime.

Ajo që duhet theksuar posaçërisht është se kur planifikoni mësimin në distancë, duhet të merren parasysh të gjitha segmentet e orës dhe mësimeve të ketë të përgatitur një aktivitet plus, detyrë ose pyetje që mund të dalin nga përmbajtja. Megjithatë nuk është gjithmonë e lehtë të parashikosh rrjedhën e një mësimi, nevojiten shembuj shtesë. Reagimet me gojë dhe me shkrim për nxënësit janë të detyrueshme për secilën klasë dhe mësimeve/ja ua drejton atë në formë pohuese nxënësve në mënyrë që të inkurajojë dhe mbështesë procesin e të nxënësit.

3

Realizimi i programit mësimor të shkurtuar në arsimin e mesëm

Programet mësimore të shkurtuara për lëndët mësimore në arsimin e mesëm bazohen në qëllimet/rezultatet e pritshme të siguruar nga programi mësimor i përshtatshëm për lëndën, i cili realizohet rregullisht në përputhje me programin mësimor të përcaktuar. Me programet e shkurtuara mësimore përcaktohen tema/fushata /përbërëse/njësi modulare dhe njësi mësimore të caktuara që duhet të realizohen në 159 ditë mësimore, d.m.th për 145 ditë mësimore në vitin e fundit të arsimit të mesëm dhe kohëzgjatja e orës është 35 minuta, vëzhgon fondin e parashikuar javor të orëve të përcaktuara në programin e rregullt. Gjithashtu, jepet një udhëzim që gjatë planifikimit dhe realizimit të njësisë mësimore nga programi mësimor i shkurtuar, mësimeve duhet të udhëhiqet nga qëllimet/rezultatet e pritura, koncepte të caktuara, metoda dhe aktivitete të përcaktuara në programin e rregullt mësimor. Me programin e shkurtuar mësimor përfshihen njësi të caktuara mësimore në mësimin e rregullt që janë të ndërlidhura reciprokisht dhe që formojnë një tërësi logjike, sipas specifikave në lëndë.

Informata gojore dhe me shkrim përfshin njësi të caktuara mësimore rregullt që janë të ndërlidhura reciprokisht dhe që formojnë një tërësi logjike, sipas specifikave të lëndë

Rekomandime për realizimin e programit mësimor të shkurtuar

Mësimdhënësi duhet të planifikoj, organizoj dhe zbatoj orë për zhvillimin e përmbajtjes së re mësimore, si dhe orë për përsëritjen, përcaktimin, ushtrimet, kontrollimin e njohurive të nxënësve, sistemimin, hulumtimin dhe të ngjashme, në varësi të lëndës dhe nevojave për zbatim të suksesshëm të programit mësimor, përfshirë procesin e mësimin. Përmbajtja e caktuar e mësimin mund të zhvillohet gjatë dy ose më shumë orëve mësimore, të cilat sipas specifikës së mësimdhënies dhe të nxënësve në lëndë dhe perceptime të mësuesit kërkon më shumë kohë për tu realizuar. Për secilën temë/fushë/komponent/njësi modulare, përfshirë në programin mësimor të shkurtuar, në pjesën Udhëzime didaktike, jepet një shpjegim për shkarkimin e përmbajtjeve të caktuara mësimore nga programi i rregullt, bashkimin eventuale të përmbajtjeve të caktuara mësimore, shtjellimin e një mësimi/ve të caktuar - dhe përmbajtja/et gjatë dy ose më shumë orëve mësimore, si dhe udhëzimet për realizimin e orëve për ushtrime, eksperimentime, kërkime, etj. të cilat janë shumë të rëndësishme në procesin e të mësuarit dhe përvetësimit të njohurive të qëndrueshme dhe të zbatueshme nga nxënësit. Në varësi të specifikave të lëndës, jepen edhe udhëzime për zbatimin e metodave dhe strategjive të ndryshme të mësimdhënies dhe të nxënësve të përshtatshëm për këtë lëndë, si dhe aplikimin e mjeteve mësimore dhe materialit tjetër didaktik, të gjitha me qëllim të zbatimit me sukses të programit mësimor të shkurtuar.

Organizimi dhe realizimi i orës mësimore

Njësitë mësimore nga programet mësimore të shkurtuara për lëndët në arsimin e mesëm realizohen në orët mësimore me një kohëzgjatje të shkurtuar prej 35 minutash. Kur realizoni një orë mësimore në të cilën zhvillohet përmbajtje e re mësimore, mësimi duhet të përbëhet nga një pjesë hyrëse, një pjesë kryesore dhe një pjesë e fundit.

Pjesa hyrëse duhet të zgjasë maksimum 5 minuta. Në këtë pjesë të mësimin, përmes pyetjeve dhe përdorimit të metodave dhe teknikave të ndryshme të punës, nxënësve ju kujtohet njohuria e marrë më parë, e cila është baza për përvetësimin e njohurive të reja nga përmbajtjet që do të zhvillohen në orë. Në këtë mënyrë, mësimdhënësi kontrollon njëkohësisht njohuritë e nxënësve. Gjithashtu, në pjesën hyrëse, duke përdorur një stuhi idesh ose disa teknika të tjera të punës, mësuesi mund të stimulojë të menduarit dhe interesin e nxënësve dhe t'i motivojë ata të realizojnë qëllimet e vendosura për orën aktuale të mësimin. Ndonjëherë, mund të paraqitet një situatë problematike që do të jetë një hyrje e mirë për pjesën kryesore të klasës. Situata e problemit mund të caktohet paraprakisht si detyrë shtëpie në mënyrë që nxënësit të kenë kohë të mjaftueshme për të menduar dhe të jenë të gatshëm të ndajnë shpjegimet e

tyre, zgjidhjet, idetë, argumentet, pikëpamjet etj. gjatë pjesës hyrëse të orës së mësimit e cila do të zhvillohej më thellë përmes përmbajtjes së re mësimore.

Pjesa kryesore e mësimit, në të cilën zhvillohet përmbajtja e re e mësimdhënies, duhet të zgjasë maksimum 25 minuta. Kur zhvillon përmbajtjen e re të mësimdhënies, mësimdhënësi duhet të drejtohet nga qëllimet/rezultatet e pritura, konceptet, metodat, aktivitetet dhe udhëzimet didaktike të përcaktuara në orë. Në varësi të specifikave të mësimdhënies dhe të nxënit në lëndën mësimore, si dhe në varësi të vetë përmbajtjes mësimore, duhet të përdoren metoda të përshtatshme të punës, për shembull: diskutim, prezantim, demonstrim, ilustrim, vëzhgim, eksperimentim, llogaritje numerike, mësim përmes hulumtim, mësim i bazuar në probleme, etj.. Kur mësoni përmbajtje të reja të mësimdhënies nga distanca, duhet të përpiqeni t'i zhvilloni ato sa më shumë që të jetë e mundur përmes mësimit interaktiv. Përkatesisht, mësimdhënësi duhet të ndërveproje me nxënësit dhe t'i përfshijë ata në orë përmes pyetjeve dhe përgjigjeve, diskutimeve, etj.

Kur zhvilloni përmbajtjen e re të mësimdhënies përmes mësimit në distancë, është e nevojshme që mësuesi të shpjegojë dhe shkruajë në tabelë ose të ketë përgatitur një prezantim, i cili gjithashtu duhet të shoqërohet me një shpjegim gojarisht. Dukshmëria duhet të jetë e qartë dhe e plotë për nxënësit. Përveç prezantimeve, mësimdhënësi mund të përdorë e-përmbajtje të tjera që ai/ajo përgatit vetë, ose të përdorë e-përmbajtje të përgatitura që janë në dispozicion në platformë, për shembull: prezantime interaktive, animacione, simulime, video, audio-regjistrime, ilustrime, diagrame, harta, tekste, etj. E - përmbajtjet elektronike që krijojnë ose zgjedh mësimdhënësi duhet të jenë multimedia, dmth. ato duhet të kenë tekst, animacion, tingull, prezantim dhe të jenë të disponueshme për mësimin në distancë. E-përmbajtjet e krijuara duhet të korrespondojnë me moshën e nxënësve dhe me qëllimet/rezultatet e pritura të programit. Përmbajtjet elektronike përdoren për të stimuluar interesin e nxënësve për këtë lëndë, për ta bërë më të lehtë kuptimin e përmbajtjes, si dhe për të zbatuar njohuritë e fituara. Përveç përmbajtjes elektronike, mësimdhënësi mund të demonstrojë, të kryejë një eksperiment, etj., Si dhe të përdorë mjete të caktuara vizuale dhe materiale të ndryshme didaktike.

Gjatë orës së mësimit është shumë e rëndësishme që nxënësit të drejtohen të mbajnë shënime me shkrim të asaj që po bëhet në orë mësimore, të jenë aktivë dhe të marrin pjesë në orë mësimore, domethënë të mbajnë interesin e tyre përmes ndërveprimit dhe mundësisë për të bërë pyetje, të kenë të tyren pamje, etj. Mësimdhënësi duhet të jetë gjithmonë transparent për të bashkëpunuar me nxënësit, duke dhënë reagime mbi përgjigjet, mendimet, krijimet e nxënësve dhe duke iu përgjigjur pyetjeve që ata bëjnë.

Pjesa e fundit e mësimit i referohet pasqyrimit të orës së mësimit. Në pjesën e fundit të orës ka një përmbledhje dhe përcaktim të shkurtër të njohurive të reja të marra në orë, mund të jepen detyrat e shtëpisë, nxënësve përsëri u jepet mundësia të bëjnë pyetje, të thonë atë që ishte interesante ose sfiduese gjatë orës, udhëzime dhe shpjegime shtesë mund të jepen nëse është e nevojshme, etj.

Përveç orëve për zhvillimin e përmbajtjes së re mësimore, sipas programit mësimor, mësimdhënësi duhet të planifikojë, organizojë dhe zbatojë orë për përsëritje, përcaktim, ushtrime, kontroll të njohurive të nxënësve, sistematizim, etj. Këto mësimë duhet të jenë të planifikuara dhe të menduara mirë në mësimin në distancë. Mësimet e ushtrimeve duhet të adresojnë shembuj të ngjashëm me ato të zhvilluara në orët e reja të përvetësimit të njohurive, por gjithashtu të zgjerohen në shembuj në të cilët nxënësit do të zbatojnë njohuritë e fituara në situata të reja dhe madje do të zgjidhin probleme dhe çështje jo-rutinë. Gjatë realizimit të orëve për përsëritje, përcaktim, sistemim dhe testim të njohurive të nxënësve, duhet të përdoren strategji të ndryshme të përshtatshme për lëndën, të cilat do të mundësojnë aktivizimin e proceseve më të larta njohëse, d.m.th. aplikimi, analiza, vlerësimi dhe sinteza.

Në këtë lloj orësh, njohuritë e fituara duhet të forcohen, zbatohen dhe rregullohen, lidhen dhe sistemohen. Mund të realizohet përmes pyetjeve dhe përgjigjeve gojore, diskutimeve, debateve, etj., Si dhe përmes zgjidhjes së problemeve, situatave të problemeve, kuizeve, testeve, etj. duke përdorur mjetet e duhura të TI-ke. Në këtë mënyrë, përmes këtyre orëve, do të inkurajohet formimi i njohurive konceptuale tek nxënësve d.m.th.. njohuritë e bazuara në të menduarit dhe të kuptuarit, nxënësi do të mësojë se si të mendojë, si të mësojë, dhe në të njëjtën kohë do të zhvillojë kompetencat moderne: njohuritë, aftësitë, qëndrimet dhe vlerat.

Vendosja dhe përdorimi i përmbajtjeve elektronike për arsimin fillor dhe të mesëm

Ju kujtojmë se pavarësisht nëse bëhet fjalë për mësimdhënie në arsimin fillor ose të mesëm, përmbajtjet elektronike (të tilla si: prezantime teksti, prezantime audio/ prezantime video dhe e-përmbajtje të tjera më të thjeshta) përgatiten dhe vendosen nga mësuesi në platformë dhe ato mund të jenë në dispozicion nga shkolla gjatë realizimit të mësimin të rregullt, si dhe për realizimin e mësimdhënies dhe mësimin në distancë

Gjithashtu, në platformë do të vendosen e-përmbajtje të ofruara dhe të lejuara nga Byroja e zhvillimit të arsimit, Qendra e arsimit profesional dhe trajnim si dhe Qendra shtetërore e provimeve që janë në përputhje me programet mësimore, në mënyrë që të jenë mbështetje shtesë për nxënësit, të bëjnë kontrollimin e njohurive dhe arritjeve të nxënësve.

Përmbajtjet elektronike do të jenë në dispozicion të mësimdhënësve dhe nxënësve në shkollë, si dhe gjatë organizimit dhe realizimit të mësimdhënies dhe mësimin në distancë.

